

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

Inculcation of Ethical Values and Discipline into Children and Muslim Youth
in Three Southern Border Provinces : Pattani, Yala and Narathiwat

นุรมาน จินตารา¹, สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร², นกตล อนันท์อภิพงษ์³, รุ่งโรจน์ ชอบหวาน⁴ และวรพงษ์ เจริญวงษ์⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส” มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและลักษณะของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน (2) เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน และ (3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการเพื่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการ “สร้างคนดี” โดยลักษณะและเนื้อหาของ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยจะเน้นเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากเรื่องหลักศรัทธาเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงให้ความสำคัญในเรื่องหลักปฏิบัติ และเมื่อหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติเข้มแข็งแล้ว ก็จะเริ่มสอดแทรกเรื่องคุณธรรม (อัลอิหฺซาน) ในเนื้อหาและหลักสูตรวิชาจริยธรรมสำหรับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และครูผู้สอนในระบบการศึกษาอิสลามก็จะเน้นเรื่อง “การละหมาด” เป็นหลัก

สำหรับความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิมพบว่า จุดแข็งคือ คำสอนทางศาสนาอิสลามมีความละเอียดครอบคลุมทุก

¹นักวิจัยอิสระ

²อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

³เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สถานีตำรวจอู่ท่าอากาศยานจังหวัดสงขลา

⁴อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

⁵นักวิจัยอิสระ

เนื้อหาในสังคม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวหรือแม้แต่ในระดับสังคม ประเทศ จุดอ่อนคือ เด็กและเยาวชนไม่ชอบฟังการบรรยาย สมาธิสั้น ทำให้การสอนตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดถือเป็นเรื่องยาก ค่าตอบแทนในการสอนของครูผู้สอนจะต่ำกว่าวุฒิการศึกษาของตนทำให้ครูจำนวนมากต้องมีอาชีพเสริมไม่ว่าจะเป็นการกรีดยางหรือค้าขายก็ตามส่งผลให้ครูต้องปลีกเวลาส่วนหนึ่งไปทำอาชีพเสริม การดูแลเอาใจใส่ต่อเนื้อหาการสอนและการเตรียมบทเรียนจึงน้อยโอกาสคือ ศูนย์อบรมจริยธรรมเป็นเสมือนเวทีให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สนใจเป็นครูได้ทดลองงานสอน และพัฒนาทักษะการสอนที่สำคัญศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดจะเป็นสาธารณสมบัติของชุมชนที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ ทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างองค์กรมัสยิดและชุมชนและอุปสรรคคือ ระบบการศึกษาในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดยังขาดแคลนครูในศูนย์อบรมจริยธรรมฯ ส่วนระบบการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นระบบที่มีแต่นักเรียนมุสลิม ซึ่งนับว่ายังขาดความหลากหลายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักเรียนไม่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรมได้

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยควรให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนมีการส่งเสริมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง โดยการกำหนดนโยบายต่างๆในพื้นที่ที่บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณด้วยหลักคิดคุณธรรมจริยธรรมนำการพัฒนาและที่สำคัญภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของสมาชิกในสังคมทุกๆ ระดับชั้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันให้เบาบางลงและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง โดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาหรือสถาบันการศึกษา เพียงสถาบันใดสถาบันหนึ่งเพียงแห่งเดียว

คำสำคัญ: คุณธรรม จริยธรรม วินัย เด็กและเยาวชน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The purposes of the research are to study the comparative content and features of the process of cultivating ethical values and discipline into children and youth in three southern border provinces of Thailand and to explore for successes and failures of cultivating of ethical values and discipline processes into children and youth in three provinces.

The results were found that means of the processes of cultivating ethical values and discipline into children and youth in three southern border provinces of Thailand is clearly aimed to produce *"upstanding citizen"*. The process of cultivating ethical values and discipline into children and youth initially is given emphasis on the principle of faith and then is underlined the principle of practices. Once the principle of faith and the principle of practices consolidated, the children and the youth are taught about ethic (al-ihsaan) in ethical subject. Content and curriculum for cultivating ethical values and disciplines, which rest on Islamic education system, in Islamic private schools are focused on *"prayer"*.

Success and failure of the process of cultivating ethical values and discipline into children and youth in the three border provinces found that there are strong point, weak point, obstacle and opportunity, concluded as follows. Strong point is that Islamic teaching does conclude every aspect of life, individually, family, socially and nationally. Weak point is that students decline to listen to Islamic lecture/lecture. Due to Deficit Hyperactivity Disorders, teaching complying with curriculum is demanding. As for the remuneration of the teachers, it is paid lower than their educational diploma so, most of the teachers must have part-time job such as rubber tapping or trading leading them to spare their time to do the part-time jobs. Therefore, paying attention to the lesson preparation is less. Opportunity is that ethic training center is regarded as a platform for intern of Islamic private school students interested in being a teacher and developing their teaching skills. More importantly, the ethic training center will be public property where the people have collective administration by making use of estate of mosques, resulting in close relationship

between the people and mosques. Impediment is that mosque ethic training center system is lacking of teachers. The educational system of the Islamic private school is called as

single-Muslim students system which is seen as lack of diversity. Consequently, students cannot exchange ideas to different religions and culture students.

Keywords: Ethical, Values, Discipline, Children and Youth, Three Southern Border Provinces

บทนำ

“การทุจริตประพฤติมิชอบเป็นปัญหาเรื้อรังมานานทั้งในสังคมโลกและสังคมไทย. หากกิเลสของมนุษย์ไม่ถูกจำกัดและโอกาสในการใช้อำนาจโดยขาดคุณธรรมไม่ถูกกำจัดการปราบปรามการทุจริตนั้นจะไม่มีวันสำเร็จ ไม่มีวันชนะและผู้ประกาศตนเป็นผู้ปราบก็อาจตกหลุมลวงที่น่าลุ่มหลงนั้นเสียเองก็ได้ เพราะกลยุทธ์และกระบวนการทุจริตนั้นหลากหลายซับซ้อนและพัฒนารวดเร็วยิ่งนักมีเพียงทางเดียวที่จะพิชิตความเลวร้ายนี้ได้ก็คือ การสร้างคุณธรรมพฤติกรรมความซื่อสัตย์ขึ้นในใจของผู้คน ยิ่งมากคนเท่าใดโอกาสชนะก็มีมากเท่านั้น กระบวนการทางศาสนาไม่ว่าพุทธ คริสต์ อิสลามเป็นวิถีทางสร้างคุณธรรมพฤติกรรมดังกล่าวให้เป็นภูมิคุ้มกันเป็นเกราะป้องกันการทุจริตได้ดีที่สุดและยั่งยืนที่สุด” (ชัตติยา กรรณสูต และคณะ, 2547)¹ กว่า 4 ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การศึกษาและสิ่งแวดล้อม ผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถมองได้ในหลายมิติ หากจะมองความเจริญด้านวัตถุ อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยก้าวสู่สังคมทันสมัย มีความทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศในด้านระบบเศรษฐกิจเสรี การเมืองระบอบประชาธิปไตย หรือเทคโนโลยีทันสมัย เป็นต้น แต่ถ้าหากจะมองอีกมุมหนึ่งจะเห็นว่าภาพเบื้องหลังของการพัฒนาในหลายๆด้านได้ทิ้งปัญหาที่หมักหมมจนยากที่จะเยียวยาแก้ไข เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การคอร์รัปชัน การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และอีกสิ่งหนึ่งที่หายไปพร้อมกับความเจริญทางวัตถุที่เข้ามาแทนที่คือ คุณธรรมจริยธรรมของผู้คน

¹. ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปจากการสังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัย 3 เรื่อง ได้แก่ 1) การศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการขัดเกลาทางสังคมและลักษณะทางจิตใจกับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา 2) การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนที่เข้มแข็งในการปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์ ศึกษาชุมชนพุทธ คริสต์ อิสลาม โดย เสาวนิจรัตน์วิจิตร และ 3) พฤติกรรมการทำงานในหน่วยงานให้บริการประชาชนภาครัฐที่มีแนวโน้มความไม่ซื่อสัตย์ในการทำงาน โดย ขวัญรัก สุขสมหทัย (โปรดดูเพิ่มเติมใน ชัตติยา กรรณสูต และคณะ, 2547).

เมื่อใดก็ตามที่สภาพสังคมเกิดความสับสนวุ่นวาย ขาดความสุขสงบสันติ อันเนื่องมาจากความประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกบางคนบางกลุ่มในสังคม ก็จะมีการวิพากษ์วิจารณ์กล่าวโทษกันว่าเป็นเพราะคนในปัจจุบันขาดคุณธรรมหรืออ่อนด้อยทางจริยธรรม ปრაการการณ์เช่นนี้ นับว่าเป็นปัญหาสังคมปัญหาหนึ่งที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ปัจจัยประการหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเคลื่อนย้ายของประชากรจากถิ่นฐานเดิม วิถีชีวิตที่ลำบากยากแค้น กระแสวัฒนธรรมจากตะวันตกที่เน้นการสรรค์สร้างทางวัตถุและการไฝ่หาความสุขความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของบุคคลทั่วไป ผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้ปรากฏออกมาทำให้บุคคลมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น และมีแนวโน้มที่คนบางคนจะกระทำทุกวิถีทางเพื่อแสวงหาความสุขและผลประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าในสังคมไทย จริยธรรมเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจอย่างยิ่งในปัจจุบันเพราะทุกระดับของสังคมกำลังตกอยู่ในภาวะความเสื่อมถอยทางจริยธรรม เริ่มตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้แต่ประชาชน ทำให้เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการเอาเปรียบ หรือปัญหาความไม่เป็นธรรมทั้งหลายในสังคม ดังนั้นปัญหาจริยธรรมจึงได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาตั้งแต่ระดับนโยบายของชาติ ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่กล่าวถึงการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่จะต้องควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “คุณธรรมนำความรู้”

ในภาคปฏิบัติของสังคมไทย ด้านการขับเคลื่อนระบบจริยธรรมให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ผ่านการขัดเกลาทางสังคมมาในระดับหนึ่ง เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถาบันศาสนา หรือแม้แต่สื่อมวลชน และเมื่อบุคคลเข้าสู่อาชีพในตำแหน่งต่างๆ ก็จะมีจริยธรรมวิชาชีพ หรือเรียกอีกอย่างว่า “จรรยาบรรณ” ที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อกำกับพฤติกรรมของบุคคลในวิชาชีพนั้นๆ อีกครั้งหนึ่ง เช่น จรรยาบรรณแพทย์ จรรยาบรรณครู จรรยาบรรณทนายความ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอีกหลายอาชีพที่ไม่มีการบันทึกจริยธรรมของอาชีพอย่างเป็นทางการ แต่ก็ได้ใช้หลักความดีงามของสังคมมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในอาชีพ เช่น พ่อค้าไม่ควรเอาเปรียบลูกค้าโดยการโกงตราชั่ง เกษตรกรไม่ควรจำหน่ายผลผลิตที่มีสารพิษตกค้าง หรือชาวประมงไม่ควรจับปลาในฤดูวางไข่ เป็นต้น

สำหรับงานด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งแม้ไม่อาจจะระบุได้ว่าเป็นอาชีพเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ด้วยขอบข่ายในการปฏิบัติงานที่กว้างขวางและมีความเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล สังคม ตลอดจนสิ่งที่จะต้องมาสัมพันธ์กับบุคคลและสังคมดังกล่าว ดังนั้น งานพัฒนาสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมี

“จริยธรรม” เพื่อกำกับพฤติกรรมนักพัฒนาไม่ให้กระทำการใดๆ ที่จะส่งผลเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม ดังที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) กล่าวว่า จริยธรรมในการทำงาน ก็คือ ระบบการทำความดี ละเว้นความชั่วในเรื่องซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับปฏิบัติ เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำงาน เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานและผลงาน ตลอดจนเกี่ยวข้องกับผู้รับประโยชน์หรือโทษจากผลงานนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมในการพัฒนาสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กันกับ (1) ตัวนักพัฒนาเอง (การพัฒนาตน) (2) คนที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนา (พัฒนาคน) และ (3) งานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ (พัฒนางาน) ซึ่งที่ผ่านมามีแม้จะไม่มีกำหนดจริยธรรมในการพัฒนาสังคมออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะ “จรรยาบรรณ” แต่งานพัฒนาสังคมก็ได้อาศัยหลักความดีงามทั้งหลายที่ได้แฝงเร้นอยู่ภายใต้จารีตประเพณี บรรทัดฐานสังคม กฎหมายบ้านเมือง หรือแม้แต่หลักธรรมในศาสนาต่างๆ มาเป็นกรอบยึดในการปฏิบัติงาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณามูลเหตุสำคัญของกาเกิดจริยธรรมแล้วพบว่ามันมีที่มาจากศาสนาเป็นหลัก เพราะศาสนามีหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีกติกากในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า (1) ศาสนาเป็นพื้นฐานของกฎศีลธรรม คือ ศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งธรรมจรรยาและขนบธรรมเนียมประเพณี ชักนำให้บุคคลในสังคมประพฤติปฏิบัติตามหลักกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ว่าดีงาม ดังนั้น ศีลธรรมย่อมช่วยให้สังคมดำเนินอยู่ได้อย่างสงบสุข (2) ศาสนาเป็นบรรทัดฐานของสังคม คือ ศาสนาเป็นแบบแผนของการประพฤติ เพราะศาสนามีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น หลักการปฏิบัติตน พิธีการต่างๆ เพื่อให้บุคคลในสังคมนำไปเป็นเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตและช่วยในการตัดสินใจว่า ตนควรทำอะไรและอย่างไร ทำให้รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร เป็นต้น และ (3) ศาสนาเป็นกลไกในการควบคุมสังคม คือ ถ้าจะมองศาสนาจากแง่มุมของนักปกครองแล้ว จะพบว่า ศาสนามีผลทางปกครองให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เพราะผู้ที่เคารพเชื่อมั่นในศาสนาจะประพฤติตนตามครรลองของศาสนาอย่างเคร่งครัด ศาสนาจึงมีผลควบคุมไปถึงจิตใจด้วย (ลำดวน ศรีมณี, มปป.)

หากจะมองในแง่ของจริยธรรมอิสลามซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของคนมุสลิมที่ได้ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดี สิ่งที่ถูกต้องตามกฎระเบียบต่างๆตามข้อกำหนดของอิสลามและการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวครอบคลุมทั้งความพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจแล้ว จะพบว่า จริยธรรมคำสอนของอิสลามได้กำหนดครอบคลุมทั้งความประพฤติครอบคลุมในความหมายเชิงปฏิบัติ หากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ จะนำมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ ย่อมจะนำมา

ซึ่งความผาสุกสงบสันติของสังคม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมในการพัฒนาสังคมไทยย่อมได้รับอิทธิพลจากศาสนา ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทสถานภาพใด

หากมองในมิติของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้คงไม่มีใครปฏิเสธว่าต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการคอร์รัปชันของคนบางกลุ่มที่ต้องการฉกฉวยช่วงชิงให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตัวเอง ฉะนั้นวิธีการหนึ่งที่สามารถป้องกันการทุจริต คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยให้แก่เยาวชนคนพื้นที่ให้รู้จักตระหนักในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด

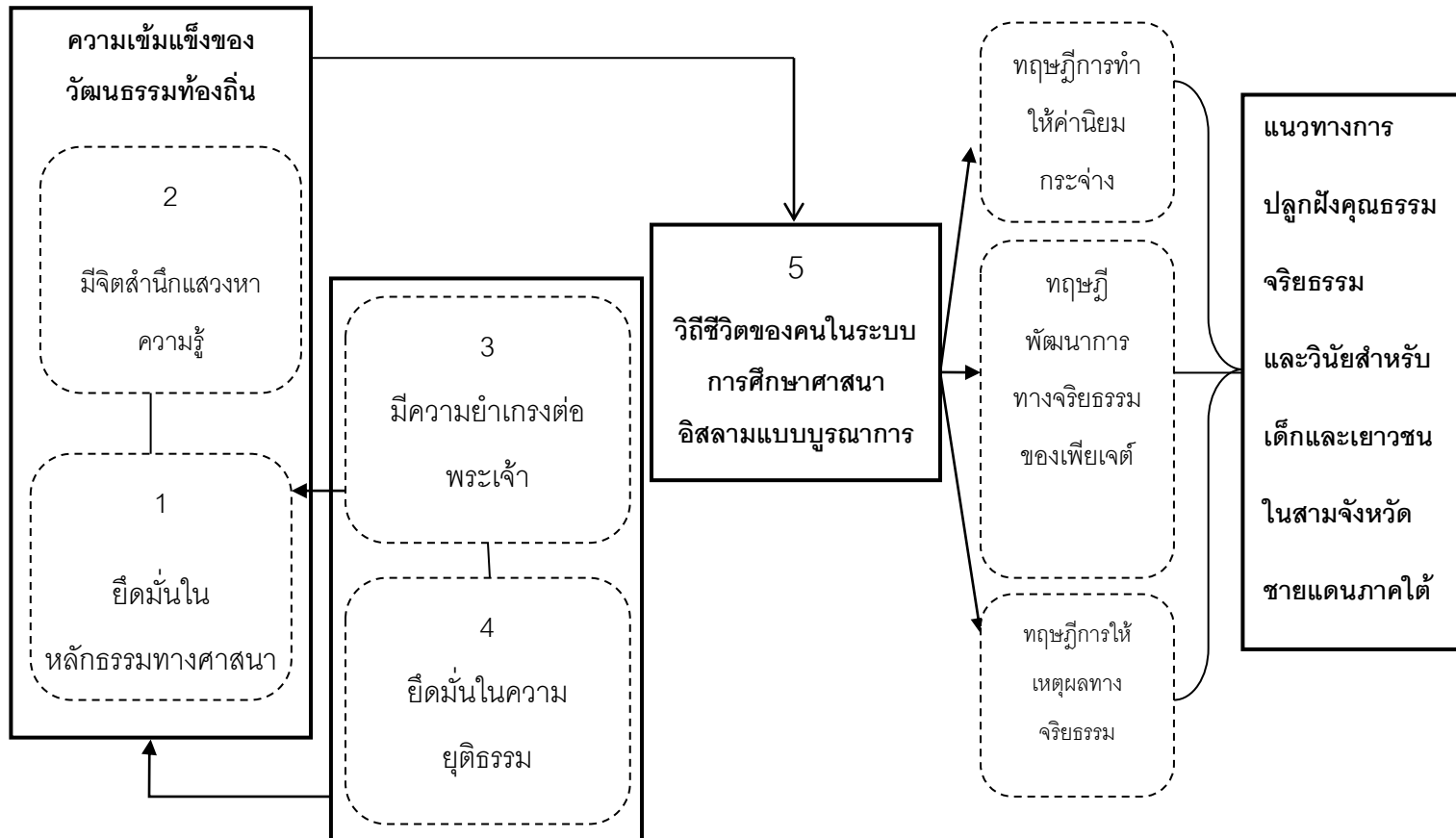
ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าในบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีประชากรร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลาม การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาศาสนาอิสลามสำหรับเด็กและเยาวชนน่าจะมีศักยภาพสูงในการส่งเสริมหลักธรรมคำสอนของอิสลามที่เป็นเครื่องป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ ทั้งนี้สถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่โดยตรงในการถ่ายทอดปลูกฝังคำสอนแห่งคุณธรรมให้แก่เยาวชนที่สำคัญที่สุด รองจากครอบครัวแล้ว คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด¹ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย ในสถานศึกษาศาสนาอิสลามสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนประสิทธิภาพของกระบวนการดังกล่าวในการสร้างจิตสำนึกคุณธรรมซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีซื่อสัตย์ เปี่ยมด้วยคุณธรรม และเป็นแสงสว่างแห่งความหวังในการสร้างสังคมแห่งสันติสุขสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและลักษณะของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิม
2. เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิม
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการเพื่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิม

¹ ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด หมายถึง สถานที่ที่มีมัสยิดจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ให้การศึกษาและอบรมจริยธรรมอิสลาม ตลอดจนการจัดกิจกรรมด้านศาสนาและประเพณีที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม มีชื่อย่อว่า คอสม. (ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ. 2551)

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Inquiry) ด้วยเหตุผลว่าวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้ในการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความซับซ้อนและความเป็นนามธรรมอยู่มาก ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดและเจาะลึก (In-depth Data) ครอบคลุมทุกประเด็นที่คณะผู้วิจัยต้องการจะพิสูจน์ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยมีดังต่อไปนี้

วิธีวิจัย

การศึกษาระบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยสำหรับเด็กและเยาวชนใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นศึกษาข้อมูลรายละเอียดเชิงลึก โดยให้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องเชิงนโยบาย โดยแบ่งประเด็นคำถามสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมายออกเป็นดังนี้

1. กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เรียนและไม่ได้เรียนในศูนย์จริยธรรมฯและโรงเรียนเอกชนศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยประเด็นคำถาม คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นเรียน ชื่อสถานที่เรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ลักษณะรูปแบบและเนื้อหาของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัย 3) อิทธิพลของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย 4) แนวทางพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย

2. กลุ่มผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่เรียนในศูนย์จริยธรรมฯและโรงเรียนเอกชนศาสนา / ผู้นำทางศาสนาประกอบด้วยประเด็นคำถาม คือ 1) อิทธิพลของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย 2) แนวทางพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัย

3. ผู้สอนและผู้บริหารศูนย์จริยธรรมและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยประเด็นคำถาม คือ 1) ลักษณะและรูปแบบของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยได้แก่เป้าหมายของการสอนจุดเน้นของหลักสูตรที่ใช้สอนและเทคนิคที่ใช้สำหรับการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมที่พึงประสงค์ 2) เนื้อหาในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยแก่เยาวชน 3) แนวทางในการนำเอากรณีศึกษาเชิงจริยธรรมมาใช้ในการสอน 4) อิทธิพลของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย 5) แนวทางพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย

หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามโมเดล SWOT เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

การเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้เลือกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่ศึกษาด้วยเหตุผลของความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ในด้านโครงสร้างของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย ซึ่งมีระบบการศึกษาอิสลามเป็นลักษณะเด่น ประกอบกับโครงสร้างทางสังคมที่มีชาวมุสลิมเป็นคนส่วนใหญ่ จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ในมิติวัฒนธรรม ดังนั้นการเลือกพื้นที่วิจัยจึงวางบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ย่อมนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมเป็นการเฉพาะ

สำหรับการเลือกผู้ให้ข้อมูล การวิจัยเรื่องนี้จะใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเด็กและเยาวชน เลือกจากเด็กและเยาวชนที่เรียนและไม่ได้เรียนในศูนย์อบรมจริยธรรม และในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวนรวมทั้งสิ้น 270 คน สัดส่วนเด็กที่เรียนต่อเด็กที่ไม่ได้เรียนในศูนย์จริยธรรมในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จังหวัดละ 30 : 15 คน รวมทั้งหมด 3 จังหวัด 90 : 45 คน คือ 135 คน สัดส่วนเยาวชนที่เรียนต่อเยาวชนที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส จังหวัดละ 30 : 15 คน ทั้งหมด 3 จังหวัด 90 : 45 คน คือ 135 คน

อนึ่ง การวิจัยนี้ต้องการข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชน ซึ่งในที่นี้ เด็กหมายถึงผู้ที่มีอายุมากกว่า 7 ปีแต่ไม่เกิน 14 ปี และเยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุมากกว่า 14 ปีแต่ยังไม่ถึง 18 ปี ในขณะที่ระบบการศึกษาศาสนาอิสลามที่มีผู้เรียนอยู่ในวัยเด็ก ได้แก่ ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด ส่วนช่วงอายุเยาวชนจะตรงกับในระบบการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังนั้นการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเด็กและเยาวชนจึงใช้สถานศึกษาทั้งสองประเภท อันได้แก่ ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นจุดแบ่งแยก

จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเด็กและเยาวชนที่เรียนในสถาบันการศึกษาอิสลามจะถูกเลือกด้วยการเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างง่ายจากเด็กและเยาวชนในสถาบันการศึกษาอิสลามทั้งที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและเขตอำเภอรอบนอกของแต่ละจังหวัด โดยไม่แบ่งแยกเพศ ส่วนกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนใน

ระบบการศึกษาอิสลามจะถูกเลือกจากเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (เช่น โรงเรียนสามัญศึกษาของรัฐ เป็นต้น) ทั้งที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและเขตอำเภอรอบนอกของแต่ละจังหวัด โดยไม่แบ่งแยกเพศเช่นกัน ส่วนขนาดของผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาตามที่ระบุข้างต้นเป็นการกำหนดจำนวนน้อยที่สุดเป็นการเบื้องต้น แต่ความมั่นใจในข้อมูลจะได้มาจากการพิจารณาการซ้ำกันของข้อมูลเป็นสำคัญ ขนาดผู้ให้ข้อมูลข้างต้นจึงสามารถเพิ่มเติมได้ในภายหลังหากพบว่าข้อมูลมีความหลากหลายมาก

2. กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบาย ประกอบด้วยกลุ่มผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้นำทางศาสนาที่เกี่ยวข้อง จะเลือกเป็นตัวแทนศึกษาจากทั้ง 3 จังหวัดๆ ละ ประมาณ 10 คน กลุ่มนี้รวมทั้งสิ้น 30 คน เพื่อให้แบบสอบถามสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน

แหล่งข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

แหล่งข้อมูล คณะผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการวิจัยครั้งนี้จากแหล่งข้อมูล ดังนี้

(1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คณะผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลการวิจัยภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน และ กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบาย คือ ผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้นำทางศาสนา ดังรายละเอียดที่ระบุข้างต้นแล้ว

(2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบเพื่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

สำหรับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเรื่องนี้จะใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม ในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลัก ร่วมกับการใช้การสังเกตของคณะผู้วิจัย มีการบันทึกเสียงประกอบการจดบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามโมเดล SWOT เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อค้นหาความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า

1. ของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการ “สร้างคนดี” โดยมีกระบวนการอบรมดูแลทางจริยธรรมของศูนย์อบรมจริยธรรมฯ เป็นบันไดขั้นแรกที่เด็กจะได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และวินัยในการรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญทั้งนี้เด็กต้องเข้าใจในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างดี เพื่อสามารถปรับตัวเองให้อยู่ในครรลองที่ดีงามตามศาสนา ยึดมั่นในมารยาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ติดเป็นนิสัย สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนเป้าหมายการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามคือ ต้องการให้เยาวชนในโรงเรียนได้รับการมุ่งหวังให้เป็นเสมือนสนามทดลองการใช้ชีวิตทางสังคมที่กว้างขึ้น โดยใช้ระบบการศึกษาอิสลามเป็นหลักในการผลิตเด็กและเยาวชนให้มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และวินัยที่พร้อมต่อการเข้าสู่สังคมจริงที่เต็มไปด้วยความเสื่อมทางจริยธรรมและอบายมุขต่างๆ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ตามศาสนาบัญญัติเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่จะได้ห่างไกลจากความเสื่อมทางจริยธรรมและอบายมุขต่างๆ ได้

ลักษณะและเนื้อหาของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด จะเป็นการสอนในชั้นเรียนระหว่างวันเสาร์กับวันอาทิตย์ เนื้อหารายวิชาจะเน้นในเรื่องหลักศรัทธาเป็นอันดับแรก เพราะต้องการในเด็กซึมซับในหลักศรัทธาตามคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อในพระเจ้า หลังจากนั้นจึงให้ความสำคัญในเรื่องหลักปฏิบัติ และเมื่อหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติเข้มแข็งแล้ว ก็จะมีการเริ่มสอดแทรกเรื่องคุณธรรม (อัลอิหฺซาน) ในวิชาจริยธรรม เพื่อให้เด็กตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม ในระดับต่างๆ ซึ่งทั้งสามประการที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้นเป็นแก่นแท้ของเนื้อหาที่ต้องการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนยึดมั่น และเป็นหัวใจหลักในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กและเยาวชน

สำหรับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จะเปิดทำการสอนในชั้นเรียนที่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารของโรงเรียน บางโรงเรียนจะเปิดทำการสอนในชั้นเรียนระหว่างวันอาทิตย์ถึงวันพฤหัสบดี บางโรงเรียนก็จะเปิดทำการสอนในชั้นเรียนระหว่างวันเสาร์ถึงวันพฤหัสบดี เนื้อหาหลักสูตรที่เรียนจะเข้มข้นมากกว่าศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด โดยทั่วไปจะใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และยังสามารถจัดการเรียนเพิ่มเติมอีก 7 กลุ่มสาระ ได้แก่

อัลกุรอาน หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ ศาสนประวัติ จริยธรรมอิสลาม ภาษาอาหรับ และภาษามลายู ทั้งนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 7 ยังสามารถกำหนดเป็นแนวทางที่ดึงมาแก่การสร้างคุณธรรม จริยธรรม และวินัย โดยเฉพาะในเรื่องอัลกุรอาน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างวินัยแก่ตนเอง หากเด็กและเยาวชนสามารถรักษาเวลาละหมาดครบ 5 เวลาต่อวัน เด็กและเยาวชนจะมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตน อันนำไปสู่การมีวินัย ดังนั้นเนื้อหาและหลักสูตรที่ครูผู้สอนในระบบการศึกษาอิสลามจะเน้นเป็นหลักคือ เรื่อง “การละหมาด”

2. ความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง คือ คำสอนทางศาสนาอิสลามมีความละเอียดครอบคลุมทุกเนื้อหาในสังคม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวหรือแม้แต่ในระดับสังคม ประเทศ ศาสนาอิสลามมีคำสอนแนะนำที่ดึงมา ดังนั้น บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องให้คำสอนต่อเด็กและเยาวชนหรือบุคคลที่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับคำสอนของศาสนา ครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้จึงต้องรับหน้าที่สอนถึงแม้ไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนในอัตราที่น้อย ครูผู้สอนมีจิตอาสาในการรับสอนที่ศูนย์อบรมคุณธรรม จริยธรรมฯ เพราะครูผู้สอนมีความเชื่อว่า การเป็นผู้สอนจะได้รับผลตอบแทนด้านผลบุญที่ไม่มียวันสิ้นสุด ถึงแม้ตนเองจะเสียชีวิตแล้วก็ตาม ส่วนครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่ก็ได้ค่าตอบแทนในอัตราที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาของตนเหมือนกัน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเน้นการสอนจริยธรรมที่สามารถใช้ในชีวิตรประจำวัน เช่น การละหมาด อ่านอัลกุรอาน เป็นต้น ครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ต่อทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่จะประกอบศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ เพราะเห็นครูเป็นตัวอย่างที่ดีในการเดินทางไปละหมาดที่มัสยิดเป็นประจำ

จุดอ่อน คือ เด็กและเยาวชนไม่ชอบฟังการบรรยาย สماعิฮ์สั้น ทำให้การสอนตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดถือเป็นเรื่องยาก เด็กและเยาวชนจะชอบเล่นแม้กระทั่งในชั้นเรียนต้องเรียนก็ยังมีกรหยอกล้อกันไปตามตาตามประสาเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ตารางเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะแน่นมากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไปและยังมีการเรียนการสอนที่ติดๆ กันจนเกินไป ทำให้เด็กไม่มีเวลาเล่นและพักผ่อนตามประสาเด็กและเยาวชนได้ เด็กบางส่วนจึงชอบเล่นในเวลาเรียน ส่วนค่าตอบแทนในการสอนของครูผู้สอนจะต่ำกว่าวุฒิการศึกษาของตนทำให้ครูจำนวนมากต้องมีอาชีพเสริม เช่น

กรีตยาง หรือค้ำขาย ส่งผลให้ครูต้องปลีกเวลาส่วนหนึ่งไปทำอาชีพเสริม การดูแลเอาใจใส่ต่อเนื้อหา การสอนและการเตรียมบทเรียนจึงน้อย ทำให้ส่วนใหญ่ครูอาจารย์จะอาศัยความชำนาญส่วนบุคคลในการสอนมากกว่าการเตรียมบทเรียน และอีกอย่างหนึ่งเด็กและเยาวชนมักเชื่อตามที่ครูสอน โดยไม่มีคำถามหรือโต้แย้งกับครูผู้สอนมากนัก

โอกาส ศูนย์อบรมจริยธรรมเป็นเสมือนเวทีให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สนใจเป็นครูได้ทดลองงานสอน และพัฒนาทักษะการสอนซึ่งเป็นทั้งโอกาสแก่เด็กที่เรียนในศูนย์อบรมจริยธรรมในการรับรู้สิ่งใหม่ๆ จากนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่กำลังสำเร็จการศึกษา และยังเป็นโอกาสแก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จะได้ทดลองความสามารถของตนเองในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กในศูนย์อบรมจริยธรรม ตลอดจนผู้ปกครองมีความเอาใจใส่ในการส่งบุตรหลานไปเรียนในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด เพื่อหวังให้เด็กและเยาวชนในปกครองของตนได้รับการอบรมทางจริยธรรมอย่างเข้มข้นและถูกต้องตามที่ตนเองมั่นใจ ที่สำคัญศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดจะเป็นสาธารณสมบัติของชุมชนที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ โดยใช้ประโยชน์จากที่ดินและอาคารของมัสยิด ทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างองค์กรมัสยิดและชุมชน ครูผู้สอนก็ยังเป็นคนในชุมชนของตน ดังนั้นคนในชุมชนเองก็เกิดความรู้สึกไว้วางใจในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดเหล่านี้ และยังรู้สึกตนเองเป็นเจ้าของร่วมกันด้วย

อุปสรรค ระบบการศึกษาในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดยังขาดแคลนครูในศูนย์อบรมจริยธรรมฯ เพราะส่วนใหญ่ไปทำอาชีพครูในโรงเรียนที่ได้รายได้ดีกว่า ครูจำนวนหนึ่งจึงถูกคัดเลือกมาจากนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีผลการเรียนพอใช้ หรือเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีถิ่นพำนักในชุมชนมาช่วยสอน อีกทั้งครูผู้สอนบางคนขาดความรับผิดชอบต่อการสอนของตนเอง เนื่องจากมีภาระงานอื่นเข้ามา ซึ่งมีค่าตอบแทนดีกว่างานสอนในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด จึงทำให้ครูผู้สอนขาดการสอนในส่วนนี้ ส่วนระบบการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นระบบที่มีแต่นักเรียนมุสลิม ซึ่งมองว่ายังขาดความหลากหลายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักเรียนไม่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน

1. เด็กและเยาวชนไม่ชอบฟังการบรรยาย สมาชิกชั้นทำให้การสอนตามเนื้อหาบทเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้เป็นเรื่องยากแก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างการเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการเรียน และควรฝึกและสร้างสมาธิในการเรียนให้เพิ่มมากขึ้น

2. จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนใช้ลักษณะท่องจำ ซึ่งทำให้เด็กขาดกระบวนการคิดการใช้เหตุผล ดังนั้น ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยการเน้นกระบวนการคิด การใช้เหตุผล เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจทางจริยธรรม

ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและผู้นำศาสนา

1. ผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีการพัฒนาด้านการเรียนการสอนทั้งศาสนาและสามัญให้เกิดการบูรณาการทางการศึกษาอิสลามกับสามัญอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยเยาวชนผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวให้เกิดความรักความเข้าใจกัน การให้ออกสื่อก และเห็นความสำคัญของคนในครอบครัว รวมทั้งการให้เวลา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและระเบียบวินัย

3. ส่งเสริมการนำหลักศาสนามาปฏิบัติในการดำรงชีวิตของครอบครัว ชุมชน สังคม ยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรม คิดดี พูดดี ทำดี จิตสำนึกดี รวมทั้งส่งเสริมการสร้างต้นแบบคนดี ครอบครัวดี นักการเมืองที่ดี และเชิดชูคนดีในสังคม

ข้อเสนอแนะการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยแก่เด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ส่งเสริมการเพิ่มและขยายศูนย์อบรมจริยธรรมเข้ามาบรรจุไว้ในหลักสูตรโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การอบรมคุณธรรม จริยธรรม แบบรอบด้าน ทั้งในด้านแบบอย่างการใช้ชีวิตประจำวันและในด้านเนื้อหาที่มีการจัดการเรียนการสอน

2. ส่งเสริมการสร้างและขยายเวทีให้แก่เด็กและเยาวชนที่สำเร็จการศึกษามาช่วยสอนในศูนย์อบรมจริยธรรม

3. ส่งเสริมการออกแบบคำสอนในด้านศาสนาที่ใช้อบรมเด็กและเยาวชนที่สามารถใช้ในการปรับตัวและอยู่กับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

4. ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือพี่สอนน้อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง

2. นโยบายต่างๆ ที่กำหนดใช้ในการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะเน้นในการพัฒนาเชิงวัตถุ เช่น การพัฒนาอาชีพ การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ มากกว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของที่ดั่งามแก่เด็กและเยาวชนที่หลงผิด หรือมีความเชื่อผิดๆ จึงควรกำหนดนโยบายต่างๆ ในพื้นที่ที่บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณด้วยหลักคิดคุณธรรม จริยธรรมนำการพัฒนา

3. ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของสมาชิกในสังคมทุกๆ ระดับชั้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันให้เบาบางลง และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง โดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาหรือสถาบันการศึกษา เพียงสถาบันใดสถาบันหนึ่งเพียงแห่งเดียว

เอกสารอ้างอิง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). รายงานวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: บทสรุปผู้บริหาร.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).

ซาฮาบียะห์ โต๊ะอาลิม. (2544). แบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนเอกชนสอน

ศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). ครูการการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: บริษัทส่งเสริม

การศึกษาและจริยธรรม.

ประภาศรี จิตรักดี. (2521). การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน

ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. สาขาการสอนสังคมศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ลำดวน ศรีมณี. (มปป). จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันออก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว

- ไฉลา หริมเพ็ง. (2551). *องค์ประกอบทางจริยธรรมของนักศึกษามุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา*.
วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วรวิทย์ บารู. (2551). *ปาฐกถาพิเศษเรื่องตามรอยอารยธรรมมลายูปัตตานี. รายงานโครงการประชุมทางวิชาการ เรื่อง มลายูกับรัฐไทยในมิติประวัติศาสตร์และอารยธรรมกับการสร้างความเป็นธรรม* (หน้า 8-13). ปัตตานี : โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรวรรัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์. (2527). *แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรศักดิ์ สันติธัญญาโชค. (2521). *การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุริยะะ สะนิวา. (2551). *การเมืองกลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานโครงการประชุมทางวิชาการ เรื่อง มลายูกับรัฐไทยในมิติประวัติศาสตร์และอารยธรรมกับการสร้างความเป็นธรรม* (หน้า 94-125). ปัตตานี : โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรวรรัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สุรียา เหมตะศิลป์. (2521). *ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ระดับสติปัญญาและการยอมรับตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ (กศ.ม). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนันตริมิชัย หะดีษ. (2010). สืบค้นจาก <http://www.kl28.com/fat1r.php?search=713>
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน: พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อมรวิรัช นาคกรทรรพ และคณะ. (2550). *เครือข่ายขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเด็กเยาวชน และการศึกษาโครงการจัดตั้งสถาบันรามจิตติ (รามจิตติ ระยะที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. (2551). *การศึกษาในดินแดนมลายู. รายงานโครงการประชุมทางวิชาการ เรื่อง มลายูกับรัฐไทยในมิติประวัติศาสตร์และอารยธรรมกับการสร้างความเป็นธรรม* (หน้า 192-204). ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรวรรัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- Hakim M. Rashid. (1988). The Socialization of Muslim Children in America : Towards a Conceptual Framework. *The American Journal of Islamic Social Science*, 5(2), 205-217.
- C. C. Brown. (1971). *Sejarah Melayu: An annotated Translation of Malay Annals*. Kuala Lumpur, New York: Oxford University Press.
- Gergen, M. M., & Gergen, K. J. (2003). Qualitative Inquiry: Tensions and Transformations. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln, *The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues*. 575-610. Thousand Oaks: SAGE.
- Griffin, R. (October 23, 2010). *Worries about Values Clarification*. Peabody Journal of Education, 53(3). from <http://www.jstor.org/pss/1491578>
- Harmin, M. (1979). .A Review of Values Clarification. *The Phi Kappa Phi Journal*, 69(23).
- Huitt, W., & Hummel, J. (October 23, 2010). *Piaget's theory of cognitive development*. In Educational Psychology Interactive. Valdosta, GA : Valdosta State University. from <http://www.edpsycinteractive.org/topics/cogsys/piaget.html>
- Kelsey, D., & Plumb, P. (October 23, 2010). *Analyzing a Situation: SWOT Analysis*. from Education World: http://www.educationworld.com/a_admin/greatmeetings/greatmeetings018.shtml
- Lipe, D. (October 23, 2010). *A Critical Analysis of Values Clarification*. from Apologetics Press: http://www.apologeticspress.org/research/Critical_Analysis_of_Values_Clarification.pdf
- Mott, D. K. (October 23, 2010). *Kohlberg's Theory of Moral Reasoning*. Gale Encyclopedia of Childhood and Adolescence. from http://findarticles.com/p/articles/mi_g2602/is_0003/ai_2602000337/
- Murray, M. E. (October 23, 2010). *Moral Development and Moral Education: An Overview*. from Department of Psychology, University of Illinois at Chicago: <http://tigger.uic.edu/~Inucci/MoralEd/overviewtext.html>

- Nucci, L. (October 23, 2010). *Moral Development and Moral Education: An Overview*. from Studies in Social and Moral Development and Education:
<http://tigger.uic.edu/~Inucci/MoralEd/overview.html>
- Rath, L., Harmin, M., & Simon, S. (1966). *Values and Teaching*. Columbus, OH: Charles E. Merrill.
- Shamsul, A. (October 23, 2010). Islam embedded: Religion and plurality in Southeast Asia as a mirror for Europe. *Asia Europe Journal*, 3(2), 159-178. from www.springerlink.com/index/T1072575H5M08007.pdf